

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 23 • SAYI: 32
18 Aralık 2024 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

[/akademiksayfalar](#)

www.merhabahaber.com

CENGİZ HAN'IN TOPRAKLARI MOĞOLİSTAN -1-

Orta Asya'nın önemli ülkelerinden biri olan Moğolistan Türk kültürüne, Türk tarihine meraklı bir seyyahın özellikle görmesi gereken yerlerden biridir. Günümüzde bağımsız bir devlet olan Moğolistan ecdadımızın yüzyıllar önce yaşadığı topraklar üzerinde kurulmuştur. Aslında bu bölge için "Orta Asya" tabiri yerine "Türkistan" demek daha doğru olur ama genellikle zihnimize yerleştiği için bazen biz de "Orta Asya" tabirini kullanıyoruz.

Bugüne kadar gezdiğimiz ülke sayısı kırkı geçti ama bir ülkeye ikinci kez gitsek bile her seyahatten önce ilk kez yurt dışına çıkıyormuş gibi heyecanlanırsınız. Zaten insanda bu heyecan ve merak duygusu olmasa evden çıkmaya bile hevesi olmaz. Türkistan'daki pek çok ülkeyi görmemize rağmen bugüne kadar Moğolistan'a yolumuz düşmemişti. Bildiğiniz gibi uzun bir süreden beri "Türklerin Mirası" adlı bir proje üzerinde çalışıyoruz. Bendenizin de fotoğrafçı olarak görev yaptığı bu proje Türk tarihiyle ilgili coğrafyaları kapsıyor. Projenin diğer bir yönünü de müze çalışmaları oluşturuyor. Dolayısıyla çok geniş bir alandan oluşan projenin çalışma sahası elliye yakın ülkeyi kapsıyor. İşte bu kapsamda bir zamanlar atalarımızın yaşadığı coğrafyalara gitmenin yanı sıra şu anda dünyanın farklı şehirlerinde bulunan müzelerde sergilenen Türk tarihiyle ilgili objeleri de araştırıyoruz. Bu vesileyle 2-17 Eylül 2024 tarihleri arasında Moğolistan'a bir seyahat gerçekleştirdik. Aslında proje için gitmiştik ama belgesel çekim izni konusunda bir sorun çıktığı için Moğolistan'ı turist olarak gezdik. Bu seyahat sırasında yaşadıklarımızı, ecdat yadigarı eserleri gördüğümüz zaman hissettiğimiz duyguları

siz değerli Merhaba gazetesi okuyucuları için kaleme aldık. Moğolistan seyahat notlarımızdan oluşan bu yazımız inşallah hayırlara vesile olur.

Tarih okuyup da Cengiz Han'ı bilmeyen yoktur elbette... Moğolistan denince Cengiz Han'dan bahsetmemek olmaz. Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Cengiz Han'ın asıl adı Temuçin'dir. Gaddar ve zalimliğiyle ünlü Cengiz Han kendini dünyadaki bütün toprakların hükümdarı olarak görüyordu. İmparatorluğunun sınırlarını Çin'den başlatarak Sibirya, Hindistan, Anadolu, İran, Irak, Suriye ve Macaristan'a kadar genişletti. İşgal ettiği ülkeleri yerle bir etti. Binaları yakıp yıkip insanları hatta hayvanları bile vahşice öldürttü. Her türlü kötülüğüne rağmen

Cengiz Han yaşadığı dönemin en büyük hükümdarı, en büyük komutanıydı. Cengiz Han, Sovyetler Birliği tarafından desteklenen komünist yönetim döneminde milli duyguları ön plana çıkarmamak için unutturulmaya çalışılmıştı. Moğollar, Sovyet baskısı altındayken Cengiz Han'ın adını bile anamıyorlardı. Moğolistan komünist rejimden çıkınca Cengiz Han bağımsız devletin bir simgesi hâline geldi ve çoğu tesise adı verildi, heykelleri yapıldı. Günümüzde adı Moğolistan'la bütünleşen Cengiz Han milli bir lider olarak kabul ediliyor. Cengiz Han, Moğolistan'ın politik ve etnik kimliğinin oluşmasında büyük önem taşıdığı için Moğollar Moğolistan'a "Cengiz Han'ın Moğolistan'ı", kendilerine de "Cengiz Han'ın Çocukları" diyorlar.

Moğolistan'da Cengiz Han adına inşa edilen en görkemli yerlerden biri de Ulanbator'a 54 km uzaklıkta bulunan Cengiz Han Atlı Heykeli'dir. Aynı zamanda içi bir müze olan heykel, Cengiz Han'ın altın kırbacının

Ahmet KUŞ

bulunduğu yer olduğuna inanıldığı için 2008 yılında buraya inşa edilmiş. Dünyanın en büyük atlı heykeli olan Cengiz Han Atlı Heykelinin boyu 40 metredir. Heykelin yapımında 250 ton paslanmaz çelik kullanılmış. Heykelin yönü Cengiz Han'ın doğduğu şehre bakacak şekilde tasarlanmış. Müzede Hun ve Moğol dönemlerine ait eserler sergileniyor. Ayrıca en ilgi çekici objelerden biri de 9 m boyundaki geleneksel çizmelerdir. İçeride bulunan asansör ya da merdivenlerle heykelin üst kısmındaki seyir terasına çıkabiliyorsunuz. Seyir terasında etraftaki manzarının yanı sıra Cengiz Han heykelini yakından da görebiliyorsunuz.

UÇSUZ BUCAKSIZ STEPLER

Yüce dağları, nehirleri, uçsuz bucaksız meraları ve ıssız stepleri barındıran Moğolistan, Kazakistan'dan sonra denize kıyısı olmayan en büyük ikinci ülkedir. Rusya ve Çin ise Moğolistan'ın iki sınır komşusudur. Bir buçuk milyon kilometrekarelik yüzölçümüne karşın nüfusu 3 milyon 300 bin civarındadır. Kilometrekare başına düşen insan sayısı oldukça seyrektir. Bu nüfusun da üçte biri başkent Ulanbator'da yaşıyor. Coğrafi büyüklüğüne rağmen nüfusu az olan Moğolistan'ın gelecekteki en

önemli meselelerinden biri nüfus yetersizliği olacak. Bu nüfusun önemli bir kısmı da göçebe ya da yarı göçebe olarak yaşıyor. Ülkede hâlen göçebe olarak hayvancılıkla uğraşan ailelerin sayısı bir hayli fazla. Bazı bölgelerde Müslüman Kazaklar ve Tuvalar yaşasalar da ülke nüfusunun çoğunluğu Moğollardan oluşuyor. Moğolistan'ın kurulduğu topraklar geçmişte "Dış Moğolistan" olarak adlandırılıyordu. Çin'e bağlı olan Sincan Uygur Özerk Bölgesi ise "İç Moğolistan" olarak biliniyordu. Yüzölçümü açısından büyük bir ülke olan Moğolistan'ın ne yazık ki tarım yapılabilir toprakları az. Topraklarının çoğunluğu step olan ülkenin bir kısmı da dağlar ve Gobi Çölü'yle kaplı. Gobi Çölü ülkenin güneydoğusunda yer alıyor. Arazilerin çoğunluğu yayla görünümünde olup hayvancılık için çok elverişli. Ormanlık alanlar ise toplam kara alanının %11,2'sini oluşturuyor. Moğolistan'ın iç kısımları ve sınırlarında dağ silsileleri yer alıyor. Rusya sınırında Tanno-Ola Sıradağları, kuzeydoğuda Kentei Dağları, batı iç kısımda Hangay Dağları, Çin sınırında ise Altay Dağları bulunuyor.

Moğolların dini, kâğıt üzerinde Tibet Budizmi olarak görünse de toplumda dindar olanların sayısı sı-

Orhun Şelalesi

nırlı. Dinin, halkın çoğunluğunun gündelik hayatında herhangi bir ağırlığı yok. Buna rağmen özellikle şehirlerde Budist tapınaklarına rastlamak mümkün. Hatta geniş araziler üzerine kurulmuş bu tapınakların bazılarının binaları devasa büyüklüğe sahip. Tabii Orta Asya'daki Türk devletlerinde olduğu gibi burada da hâlen Şamanizm varlığını sürdürüyor. Şamanizm genellikle Türklerin ilk dini olarak kabul ediliyor. Şaman kelimesi sürekli hareket hâlinde, çöşku içerisinde oynayan kişi anlamına geliyor. Türkçede şaman yerine "kam" kelimesi de kullanılır. Şaman yer ve gök arasında bağlantı sağlayan, ruhlarla iletişim hâlinde olan ve ataların, doğanın ruhuyla konuşarak kehanette bulunan, hastalara yardım eden ve ayin yapan bir araçtır. Tarihte bilinen ilk Şaman ise Sümerlerin Gilgamiş Destanı'nda adı geçen Gilgamiş'ti. Şamanların en önemli sembolü olan davul ve tokmak kaynaklara göre ilk kez Gilgamiş tarafından kullanılmıştı. Gilgamiş, Sümerler tarafından her şeyi bilen kişi olarak tanınıyordu. Günümüzde Saha, Hakas, Tuva ve Altay Türkleri ile

Moğolların kuzey kolu olan Buryatlar Şamanizm dinine mensuptur. Ayrıca Kırgızistan ve Kazakistan gibi ülkelerin bazı Tengrici toplulukları da hâlen Şamanizm'e inanıyor. Doğum, evlilik, ölüm, sosyal hayat, Hıdırellez, Nevruz, üzerlik tütsüsü, türbeler, sihir, fal, adak, ağaçlara bez bağlama, sayıların renklerin taşların tılsımı, hayvan ve bitkilerin kutsallığı, kurşun dökmek ve nazar boncuğu gibi inanış ve uygulamalar hâlen toplumu bilinçli ya da bilinçsiz olarak etkiliyor, örf ve âdet şeklinde devam ediyor. Geçmişin izlerini taşıyarak bugüne kadar gelen Şamanizm'den kaynaklanan bazı uygulamalar günümüzde bir inançtan ziyade bir hayat tarzı, bir alışkanlık hâlini almıştır. Kökeni Şamanizm'e dayanan bu örf ve âdetleri uygulayan kişiler bile bunların Şamanizm'den geldiğinin farkında değiller.

TEMİZ SU ALTIN KADAR DEĞERLİ

Ülkenin en önemli göllerinden biri olan Ubsa Gölü, Rusya'daki Tuva Cumhuriyeti ile paylaşılıyor. Moğolistan'ın en büyük gölü olan Ubsa'nın tuz oranı oldukça yüksek. Ubsa Gölü havzası Sibiryaya ile Orta Asya arasında bir iklim geçiş bölgesi olduğu için sert iklim koşullarına sahip. Bu sert iklim koşullarına rağmen havzada oldukça zengin bir doğal hayat var. 170 civarında kuş türünün yanı sıra kar leoparı ve geyikler havzada yaşayan en önemli memeli türleri. Bölgede nüfus yoğunluğu az olduğu için doğal hayat ve pek çok yabani canlı türü varlığını koruyor. Türkistan'ın en derin gölü olan Hövsgöl ise ülkenin en büyük tatlı su gölü olma özelliğini taşıyor.

Moğolistan'ın en büyük akarsuyu Selenge Nehri'dir. Rusya sınırını aşarak Baykal Gölü'ne dökülen Selenge'yi başta Delger, İder ve Orhun olmak üzere birçok kol besliyor. Ülkenin doğusundan geçen Onon ve Kerulen nehirleri Moğolistan sınırları

dışında Büyük Okyanus'a dökülen nehirlerle birleşiyor. Altay Dağlarındaki buzullarla beslenen Hovd Nehri sularını Har Us Gölü'ne boşaltıyor. Ayrıca Moğolistan'ın kuzeyinde gölleri besleyen küçük akarsular yer alıyor. Genellikle yeraltı sularının yoğun olduğu güney kesimlerde ise mevsimlik yüzey suları çöllerde kayboluyor. Ülke genelinde nehirler bulunmasına rağmen sağlıklı içme suyu temini Moğolistan'ın en önemli meselelerinden biri. Nüfusun %70'e yakını içme suyunu kendi açtıkları kuyulardan, devlete ait su temin merkezlerinden, tankerlerden ve pınarlardan karşılıyor. Nüfusun sadece %30'u borulu içme suyu şebekesine sahip. Ülke genelinde nehirler altın madeni ararken kirletildiği için içme ve kullanma suyu olarak yeraltı suları tercih ediliyor.

İKİ KADİM DOST: TÜRKİYE- MOĞOLİSTAN

Türkiye ile Moğolistan arasındaki ilk diplomatik ilişkiler 1969 yılında kurulmuş. 1990'lı yıllardan itibaren gelişmeye başlayan ilişkiler, 1996 yılında Ulanbator'da Büyükelçiliğimizin açılması ve 1997 yılında Moğolistan'ın Ankara'da Büyükelçilik açmasıyla hız kazanmış. Bildiğiniz gibi en eski Türk kitabesi olan Orhun Abide-

Orhun Nehri

leri de Moğolistan'da bulunuyor. Orhun Abideleri'nin yanı sıra Türk kültürüne ait pek çok unsuru barındıran Moğolistan asırlardan beri iyi ilişkilerimiz olan ülkelerden biri. Vaktiyle bir Türk coğrafyası olduğu için ülkemiz Türk-Moğol ilişkilerine özel bir önem atfederek iki ülke arasındaki iş birliğinin daha da güçlenmesi için çaba sarfediyor. Aynı anlayışı benimseyen Moğolistan da 2011 yılında kabul ettiği "Dış Politika Konsepti"nde ABD, AB, Japonya, Güney Kore ve Hindistan'la birlikte ülkemizi de "üçüncü komşu" olarak zikretti. Bu yakınlaşma iki ülke arasında üst düzeyde gerçekleştirilen karşılıklı ziyaretlerin de artmasına yol açtı ve ilişkiler giderek güçlendi.

Türk-Moğol ilişkilerinin gelişmesinde etkili olan kurumlardan biri de Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'dır. Moğolistan'daki proje ve faaliyetlere 1994 yılında başlayan TİKA, Ulanbator

Asya Develeri

Geleneksel Kıyafetli Bir Moğol Kadını

Program Koordinasyon Ofisini 2002 yılında açtı. TİKA bugüne kadar Moğolistan'da eğitim, sağlık, üretim, tarım, idari ve sivil altyapıların geliştirilmesi, kültürel iş birliği ile su ve su hijyeni gibi birçok alanda 800'ün üzerinde proje ve faaliyet gerçekleştirdi. Moğolistan makamlarıyla iş birliği içerisinde faaliyetlerine devam eden TİKA iki ülke arasındaki ilişkileri daha da güçlendirecek kalkınma iş birliği projelerini hayata geçirmeye devam ediyor. Ulanbator Program Koordinasyon Ofisi bugüne kadar okul öncesi eğitime destek, arkeolojik kazılara ve

Güzel Bir Tabiat Parçası

restorasyonlara destek, okullara spor salonu ve laboratuvar yapımı, mesleki eğitime destek, sağlık altyapısına destek, Ramazan ayında ihtiyaç sahiplerine gıda yardımı, huzurevi yapımı, tıbbi cihaz desteği, kışlık sera yapımı ve kadın istihdamına destek, Yaşlılar Merkezine destek, Türkçe eğitime destek, süt ve süt ürünleri üretimine destek, Çocuk Sarayı'na destek, Tuz Terapi Odası yapımı, polis liderliği ve yönetim becerileri eğitimi gibi Moğolistan'ın farklı bölgelerinde çok sayıda projeyi hayata geçirdi.

Ulanbator Program Koordinasyon Ofisi bu tür faaliyetlerinin yanı sıra Türkiye'den Moğolistan'a giden resmî heyetlere de bazı konularda yardımcı oluyor. Projemizin sponsor kurumlarından biri olan TİKA, Moğolistan'da bulunduğumuz süre içerisinde Türklerin Mirası Proje ekibi olarak bizlere de çok yardımcı oldu. Başta TİKA Ulanbator Program Koordinatörü Sayın Ali Muslu Bey olmak üzere TİKA personelinin yaptığı yardımlar sayesinde Moğolistan'daki çalışmalarımız çok kolaylaştı. Bu arada Moğolistan'da kaldığımız süre boyunca Ulanbator Büyükelçimiz Sayın Zafer Ateş Beyefendi de ekibimizle yakından ilgilendi ve gezimizin her aşamasında yardımlarını esirgemedi. Sayın Bü-

yükelçimize, Sayın Ali Muslu Bey'e ve Ulanbator TİKA personeline Türklerin Mirası Proje ekibi olarak ilgi ve yardımları için en kalbi şükranlarımızı sunuyoruz.

MOĞOL GÖÇEBE KAMPI

Moğolistan'daki Türk izlerine geçmeden önce sizlere gezimiz sırasında gördüğümüz iki yerden bahsetmek istiyorum. Bu görülmesi gereken yerlerden ilki turistlere yönelik olarak inşa edilmiş bir yurt kamptı. Mongol Nomadik Kampı, Ulanbator'a 55 km uzaklıkta, Hustai Millî Parkı'na giden yol üzerinde bulunuyor. Göçebe hayatını uygulamalı olarak göstermek amacıyla yapılan kampta misafirler geleneksel yurtlarda (çadırlarda) konaklama imkânına sahip oldukları gibi sadece gösterileri izlemek için de kampı ziyaret edebiliyorlar. Tabii Ulanbator'da araç trafiği çok yoğun olduğu için gösterilere yetişebilmek için saatler önce yola çıkmak gerekiyor.

Kampın yan tarafına geleneksel bir oba kurulmuş. Tamamen otantik eşyalarla donatılan kampta çalışan personel de geleneksel kıyafetler giymiş. Deve, at, keçi, yak gibi hayvanların da yer aldığı alanda sırasıyla çeşitli gösteriler yapılıyor. Burada turistlere süt ürünleri yapımı, deri işçiliği, keçe yapımı uygula-

malı olarak gösteriliyor, geleneksel müzik icra ediliyor ve obadan göç canlandırılıyor. Kampta kaldığımız 2-3 saat içerisinde çok güzel görüntüler çektik. Gösteriler Moğol kültürünü tanıtmaya yönelik olsa da Türklerle bazı ortak değerleri de bulunuyor. Örneğin çocukluğumda oynadığım aşık kemiklerini bu kampta da görmek beni bir hayli şaşırtsa da Orta Asya'da yaşayan farklı milletlerin ortak kültürel değerlere sahip olduğunu kanıtlaması açısından bu kamp iyi bir örnekti. Ayrıca ellerindeki değneklerle yün kabartan kadınları görünce Konya'nın bir ova köyünde aynı işlemi yapan anemi ve diğer akrabalarımı hatırladım. Moğol Göçebe Kampı başarılı bir uygulama, üstelik farklı kültürlerle meraklı turistlere de ilginç tecrübeler sunuyor.

Moğolistan gezimiz sırasında uğradığımız yerlerden biri de genellikle Kazak azınlıkların yaşadığı Bayan Ölgii eyaletine bağlı Tolbo ilçesiydi. Özellikle geleneksel yurt (çadır) hayatını görmek ve fotoğraflamak için Tolbo'nun kırsal bölgelerinde hayvancılıkla uğraşan bir Kazak ailenin misafiri olduk. Sabahtan ikinci vaktine kadar aileyle birlikte yaşadık. Aile dede, nine, oğul, gelin ve torunlardan oluşuyordu. Burada hayvan sağımı, bakımı, koyun kesimi

Güzel Bir Doğa Parçası

mi, çadır yaşantısı, yemek yapımı gibi günlük işleri fotoğrafladık. Telefon, küçük bir televizyon gibi aletlerin de bulunduğu çadır küçük bir Türk odası gibi döşenmiş. Güneş panelleriyle üretilen elektrik ise çadırın günlük ihtiyacını karşılamaya yetiyor. Çadırın tam ortasında bulunan bir soba odayı ısıtıyor. Anadolu'nun pek çok köyünde olduğu gibi burada da yakıt olarak kemre kullanılıyor. Kullanma suyunu çadırın yakınında bulunan göletten, içme suyunu ise arabayla başka bir kaynaktan getiriyorlar. Tabii her iki suyu da kullanmadan önce sobanın üzerinde kaynatıyorlar. Yemekleri de sobada pişiriyorlar. Kazak ailenin yanında geçen saatler benim açımdan Moğolistan gezimizin en verimli anlarıydı. Burada bir sergi ve albüm çıkarabilecek sayıda fotoğraf çektim. Tolbo'da geçirdiğim bu anlar benim için unutulmaz bir hatıra oldu.

Kazak ailenin çadırındaki çekimlerimiz bitince Tolbo ilçesinde kartal eğiten bir Kazak'ın evine gittik. Türk kültüründe kartal güçlü bir varlık olarak kabul edilir. Türkistan'da ve dünyanın diğer bölgelerinde kurulmuş birçok medeniyetin dini ve sosyal hayatı içinde kartal kültürel bir değer, bir sembol olarak önemli bir yere sahiptir. Türklerin simgelerinin

den biri olan kartal Şamanizm'de Gök Tanrı'nın, koruyucu ruhun, adaletin ve en yüksek ruhları taşıyanın, Göktürk ve Uygurlarda hükümdar ya da beylerin sembolüdür. Hâkimiyeti, gücü, otoriteyi, iyiliği, hürriyeti, yiğitliği, koruyucu ruhu, asaleti, güneşi, talih ve bilgeliği temsil eden kartal aynı zamanda gelecekte haber veren kuş olarak da kabul edilir. Efsanevi özelliklerinin yanı sıra kartal hâlen Moğolistan ve Asya'daki diğer Türk ülkelerinde avcılık amacıyla da eğitiliyor. Eğitilecek olan kartal ilk olarak 5-6 aylıkken anne kartal yokken yuvadan alınıyor. Sadece bir yavru bulunan yuvaya dokunulmuyor, genellikle iki yavru bulunan yuvalar tercih ediliyor. Erkeklere göre daha zeki ve eğitime yatkın oldukları için genellikle dişi kartallar tercih ediliyor. Tabii bir de dişi kartallar daha hafif oldukları için kolda taşınmaları daha kolay oluyor. Erişkin bir dişi kartal 7-8 kg, erkek kartal ise 15 kg ağırlığındadır. Eve getirilen yavru kartal karanlık bir odaya konuyor ve eğitmen kartalla birlikte birkaç gün bu odada yaşıyor. Zaman içerisinde eğitmene alışan kartal yemek yemeye psikolojik olarak hazır hâle geliyor. Eğitmen kartala ilk defa yemek verdiği zaman kendisi de aynı yemekten yiyor. Daha sonra kartala bir isim veriliyor ve eğitimler sırasında

Moğol Göçebe Kampı

sürekli olarak bu isim kullanılıyor. Kartal eğitimine iyice alıştıktan sonra bir tepeye çıkarılıyor ve uzak bir yerden adıyla çağrılıyor. Sesi duyan kartal sahibinin yanına gelirse eğitimin bu aşaması da tamamlanmış sayılıyor. Bir yavru kartal yuvadan alındıktan sonra inatçı bir özellik sergilerse o kartal vakit kaybetmeden serbest bırakılıyor ya da başka bir eğitime veriliyor. Kartala avlanma eğitiminden önce gözlerini kapatan deri bir başlık takılıyor. Avdan önce başlık çıkarılıyor ve kartal atın arkasında sürüklenen vahşi hayvan postuna saldırmayı öğreniyor. Bu eğitimler sonucunda avını yakalayan kartal, sahibi yanına gelmeden avını yemeye başlamıyor. Yanına gelen sahibi kartala bir parça et verince kartal avını bırakıyor ve verilen eti yemeye başlıyor. Eğitimlerin ikinci yılı biterken kartal kendi başına avlanıp eve dönmeyi öğreniyor. Kartalla eğitmen arasındaki ilişki sadece bir avcılık hikâyesi olmayıp bazen 15-20 yıl devam eden bir beraberliktir. Ortalama 50-60 yıl yaşayan kartallar 20 yaşına yani çiftleşme yaşına geldikleri zaman sahipleri tarafından serbest bırakılıyor.

Kartallar avın yanı sıra turistlere gösteri yapmak amacıyla da kullanılıyor. Moğolistan'da biz de bu kadim Türk geleneğini fotoğraflamak için üç ayrı kartal eğitmenini ziyaret ettik. İlk gittiğimiz kişi kartal bugün uçmaz çünkü tok dedi. İkinci eğitmen ise kartalı babasının eğittiğini, şimdi evde olmadığını söyledi. Daha sonra kartal bana da alışkın, uçurmayı deneyelim dedi. Çiftliğin yan tarafındaki arazide at üzerinde kartalı uçurmaya çalıştı ama kısa süreli uçuşlar haricinde çekime değer bir uçuş yaptıramadı. Üçüncü kartal eğitmeni diğerlerine göre daha profesyonel birine benziyordu. Hafif yağmur çiselemesine rağmen ilerideki tepeye gidelim, ben orada kartalı uçururum dedi. Eğitmen, küçük oğlu ve kartalı alıp arabayla tepenin yamacına gittik. Çocuk kartalı tepeye çıkardı ve birkaç deneme sonucunda kartal eğitmenin çağrısı üzerine havada süzülerek yanına geldi. Tabii kartal eğitmenleri bu gösterileri belirli bir ücret karşılığında yapıyorlar. Her şeye rağmen bu kartal maceraları Moğolistan gezimizin unutulmaz anlarındandı.

Moğol Göçebe Kampı

Murat YAYLACI

DÜNĐEN BUGÜNE İSMİL'DE EĞİTİM VE OKULLAR

İsmil'de Osmanlı dönemi kayıtlarına geçen ilk okul 1325/1908 yılında açılan İbtida-i mektebi'dir. Bu mektepte 1 muallim görevlidir. Toplamda 45 öğrenci mevcuttur.⁽¹⁾ Bundan önceki yıllarda sıbyan mektebi olarak hizmet veren okullar olmuştur. 1839 tarihli Konya köyleri nüfus defterinde, İsmil'e ait bölümde "Muallimbaşı, Hafız Abdullah"⁽²⁾ ismi geçmektedir.⁽³⁾

Eylül 1914 yılındaki Konya ve çevresindeki okulların yerlerini gösteren haritada İsmil'de bir tane

ibtida-i mektebi olduğu görülmektedir. Osmanlı kayıtlarında ayrıca bölgede yaşanan kuraklık ve kıtlıktan bahsedilmiştir.⁽⁴⁾ İsmil'deki mektebin masraflarının halk tarafından karşılanmadığı, halkın kuraklık ve kıtlıktan olumsuz yönde etkilendiği merkez yönetimine bildirilmiştir.

Burada bahsedilen okulun çarşı merkezindeki eski merkez camii yanında olduğu düşünülmektedir. Hacı Gâni Camii yapıldıktan sonra ise caminin bir bölümü belli bir süre mektep olarak kullanılmıştır.

İsmil Mektebi'nde 1920 de baş-

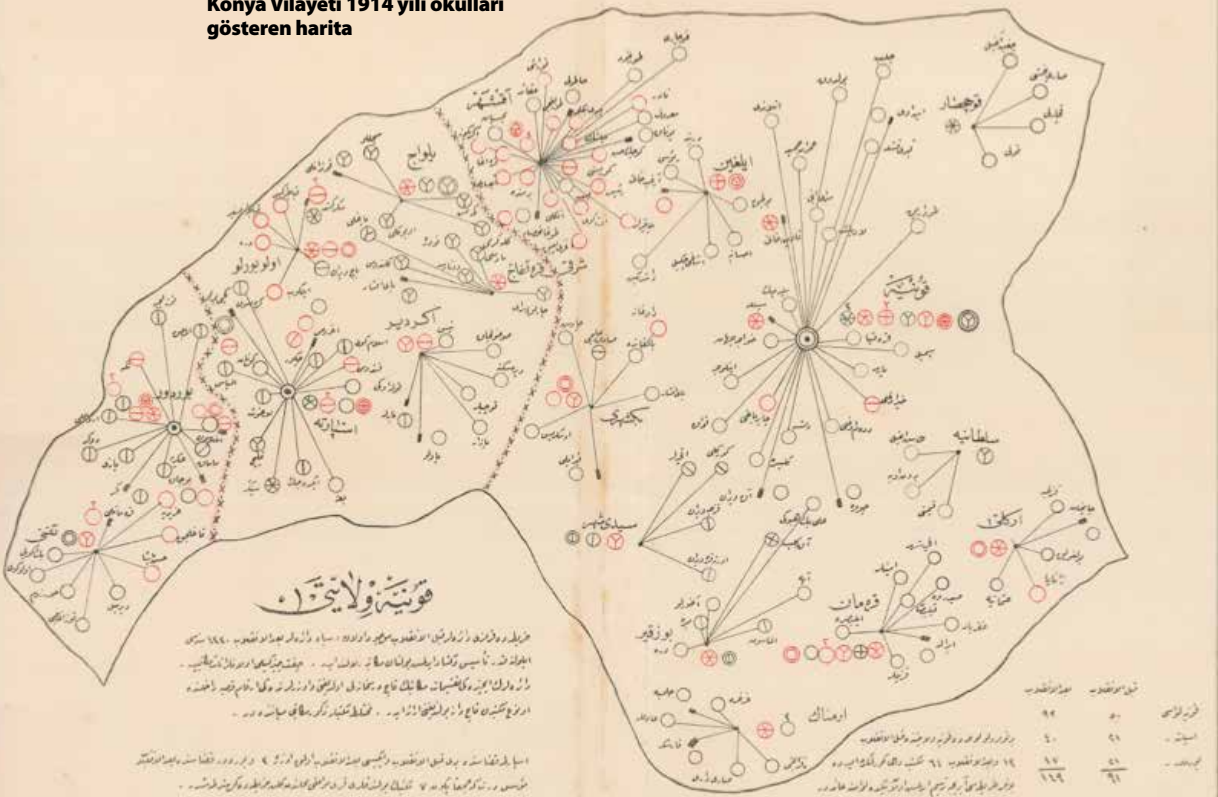
(1) Konya Salnamesi, Konya, 1332/1914.

(2) İsmilli "Erölmezler" sülalesindedir.

(3) BOA, NFS.d., 3443, s.8-17

(4) BOA, MF.İBT.00218

Konya Vilayeti 1914 yılı okulları gösteren harita

Mehmet Vasfi Türk

başlanılmıştır. 29 Ekim 1967 yılında Cumhuriyet Bayramı töreni ile bina inşaatı tamamlanılıp, *Demirkent Ortaokulu* olarak hizmete açılmıştır. 1 Müdür, 3 Öğretmen ve 5'i kız olmak üzere 55 öğrenci ile ilk yılına girmişti.⁽⁵⁾

1969 yılında okul bahçesine

(5) Konya İl Yıllığı, Güzel Sanatlar Matbaası, 1967, s.277.

müstakil olarak öğrenci tuvaleti ve depo yaptırılmıştır. Dikenli tel ile çevrili olan bahçesi 1974 yılında, şimdiki mevcut bahçe duvarına kavuşturulmuştur.

1991 yılından itibaren ortaokul ile aynı bina kullanılarak, "*İsmil Lisesi*" adıyla, lise düzeyinde eğitim öğretime başlanılmıştır ve okula üst kat çıkılmıştır. 1998 yılından itibaren ilkokulların sekiz yıllık eğitime geçmesiyle birlikte sadece İsmil Lisesi olarak eğitime devam etmiştir.

2002 yılında statüsü değişerek, ismi "*İsmil Çok Programlı Lisesi*" olmuştur. 2016 yılından sonra ise kademeli olarak Anadolu İmam Hatip Lisesi'ne dönüştürülmüştür. Bina yapısal olarak on iki derslik, altı idari oda olarak tasarlanmıştır. 2024 yılında bu bina depreme dayanıksız olduğu gerekçesi ile yıkılarak, İsmil Anadolu İmam Hatip Lisesi, aynı bahçede yapılan İsmil İmam Hatip Ortaokulu binasının alt katına taşınmıştır.

İsmil Cumhuriyet Ortaokulu

İsmil'e Kazak Türklerinin göç etmeleriyle yerleştikleri yıllarda (1955) bölgede okul ihtiyacı doğmuştur. Dönemin iç işleri bakanı

2022 yılı İsmil Atatürk İlkokulu

1969 İsmil Ortaokulu

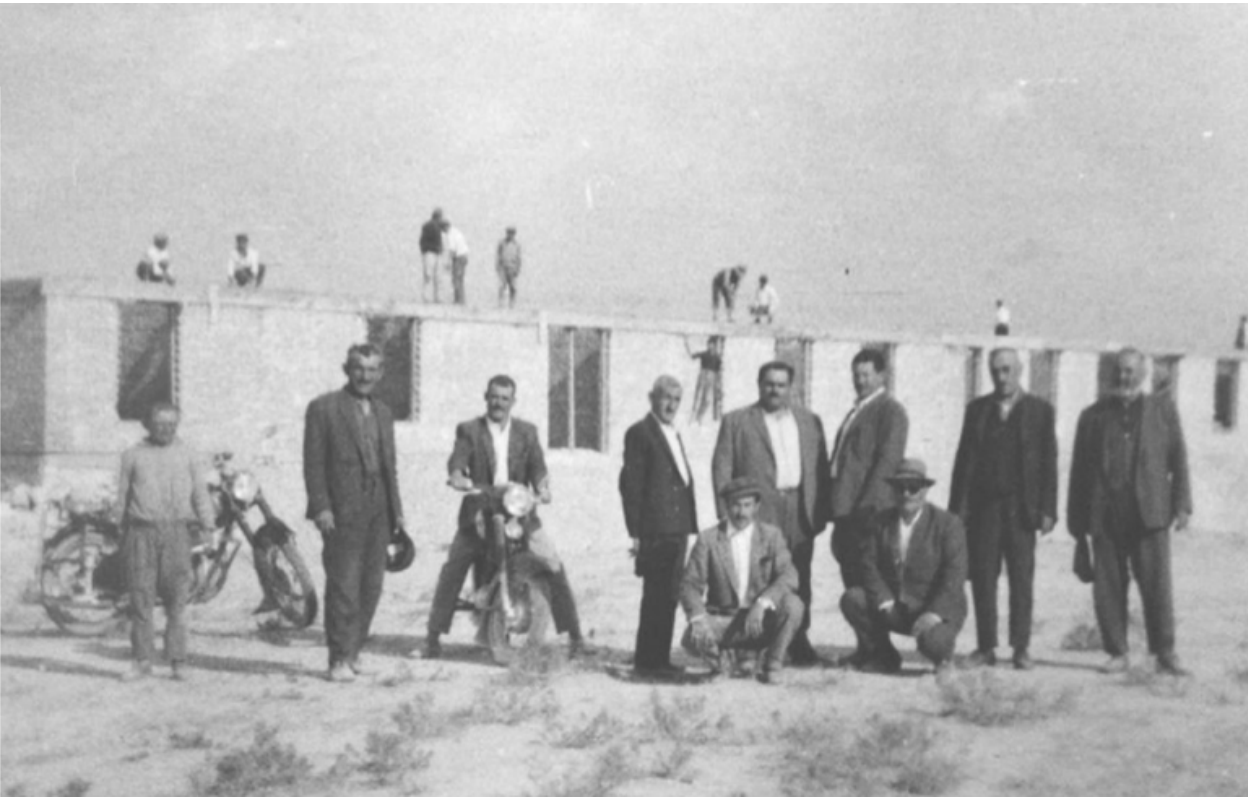
Faruk SÜKAN'la iyi ilişkiler kuran Kazak vatandaşların aracı olmasıyla ve İsmil halkının desteği ile bu mahalleye 1967 yılında ilkokul temeli atılmıştır.

1967 yılı içerisinde tamamlanan okul, tek katlı ve dört derslik olarak yapılmıştır. 1974 yılında üst kat çıkılarak derslik sayısı sekize yükseltilmiştir.

1997 yılına kadar ilkokul olarak faaliyet göstermiştir. Bu yıldan itibaren tüm ilkokulların ilköğretim okuluna dönüştürülmesi ve sekiz yıllık eğitime geçilmesiyle, okulun adı *Cumhuriyet İlköğretim Okulu* olmuştur. 2012 yılından bu yana ise ortaokul olarak hizmet vermektedir.

Okulun yüz ölçümü 4896 m²'dir. Okulun ilk müdürü "*Durmuş OĞUZ*"dur. Okulda daha sonra İsmilli "*Ali Osman KÜÇÜKDEMİRÇİ*" ve "*Tayyar SELİMOĞLU*" idare-

Ortaokulun İnşaat Hali 1967 Yılı

19 Mayıs 1973

9 Ağustos 1967
Anadolu'da Hamle Gazetesi Haberi

Bir köy Orta okul yapıyor

İsmil Kasabası halkı, başladıkları inşaatı bu yıl bitirmek istiyor

Bundan önceki haberlerimizde bildirdiğimize gibi, Yarma bucağına bağlı İsmil Köylülerinin şahsî gayret ve fedakârlıklarıyla yaptırmakta oldukları orta okulun inşaatı süratle devam etmektedir.

Ortaokul Yaptırma Derneğinin, çalışanları çevrede memnuniyet yaratmaktadır.

Okulun 1967—68 ders yılı döneminde hizmete açılması için köylüler büyük bir yardım kampanyasına girişmişlerdir.

Bu cümleden olarak köyden hâli vakti yerinde olanlar ortaokul inşaatı için birer dönür bağ başlığıarak cernan 120 bin liralık bir yardım sağlamışlardır. Bu arada, şahsî yardımlarında devam ettiği ve köy halkından Hacı Ahmet Kocak'ın binyüz Rahim Türk'ün ise 500 lira yardımında bulundukları öğrenilmiştir.

cilik görevlerinde bulunmuşlardır.

İsmil Fatih İlkokulu

İsmil Fatih İlkokulunun, 1986 yılında İsmilli "Mehmet İLDİZ" isimli bir hayırseverin arsa başışı ile inşaatına başlanılmıştır. Belediye başkanlığının, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün gayretleri ve destekleri ile tamamlanarak 21 Kasım 1988 yılında eğitim öğretime başlanılmıştır. Dönemin valisi "Necati ÇETİNKAYA" tarafından açılışı yapılmıştır.

Okulun Temeli Atılırken 1986 yılı

1989 yılında "Nuri İLDİZ" adına okul içinde bir çeşme yaptırılmıştır. Okul çevre düzenlemeleri ile birlikte 1994 yılında ağaçlandırılmıştır. Okul beş derslikten oluşmaktadır.

İsmil İmam Hatip Orta Okulu

11.04.2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazete yayımı ile yürürlüğe giren 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı kanunla birlikte ülkemizde imam hatip ortaokulları açılmasıyla birlikte, İsmil'de 2012-2013 eğitim öğretim yılında mülkiyeti İsmil Kız Kuran Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği'ne ait olan binada geçici kullanımda 3

Okulun Temeli Atılırken 1967

adet 5. sınıf ve 1 adet özel alt sınıf, öğretmenler odası, müdür odası, okul aile birliği odası, mescit, kütüphane, bilişim sınıfı ve arşivi ile eğitim öğretime başlamıştır.

2015-2016 döneminde okul, sınıf yetersizliği nedeni ile İsmil Çok Programlı Lisesi ile bina değişikliği yapmıştır.

2017-2018 eğitim-öğretim yılında İsmil Lisesi bahçesinin arazi-sine yapılan yeni okul binasına taşınıldı ve burada eğitime devam edilmektedir. 2024 yılında İsmil Anadolu İmam Hatip Lisesi binasının depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle yıkılmasıyla birlikte, bu okulun alt katı İsmil Anadolu İmam Hatip Lisesi'ne tahsis edilmiştir.

Cumhuriyet İlkokulu 1997 Yılı

Okulun Temeli Atılırken 1986 yılı

Fatih İlkokulu 2020 yılı

İsmil İmam Hatip Ortaokulu 2022